Eduskunta
Valtiovarainvaliokunta

ASIANTUNTIJALAUSUNTO
12.10.2017

Työ- ja elinkeinojaosto 13.10.2017

Asia: HE 106/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2018
Teema: PI 32 / Matkailun edistäminen

Matkailun merkityksestä ja kasvunäkymistä
Suomen matkailuelinkeino on viime vuosina kasvanut ja kansainvälistynyt muita toimialoja nopeammin. Matkailutulo on ollut useamman vuoden yli 14 miljardia euroa, ja sillä on mahdollisuuksia kasvaa jopa 20 miljardiin euroon vuoteen 2025 mennessä. Kansainvälisten matkailijoiden määrä ja vientiin rinnastettava matkailutulo ovat kaksinkertaistuneet 2000-luvulla. Vuonna 2015 kansainvälisten matkailijoiden Suomeen jättämät tulot olivat jo yli 4 miljardia €. Matkailu on 5. suurin vientiala Suomessa. Matkailu on ainoa viennin ala, jonka kulutus tapahtuu Suomessa, ja joka maksaa toiminnastaan arvonlisäveroa. Matkailun osuus BKT:stä (2,5 %) on suurempi kuin monen muun toimialan. Alalla on myös merkittäviä kerrannaisvaikutuksia: yksi matkailueuro tuo arviolta 56 senttiä lisäarvoa muille toimialoille. Paikkasidonnaisena toimiala vahvistaa myös tasapainoista aluerakennetta.

Matkailualan yli 29 000 yritystä (pääosin mikroyrityksiä) työllistävät noin 140 000 henkilöä (5,5 % työvoimasta). Lisäksi vuokratyövoiman osuus on suuri, mm. pääosa Lapin kausityövoimasta on vuokratyövoimaa. Suuri osa työvoimasta on nuoria; alle 26-vuotiaiden työntekijöiden osuus on 30 %. He työllistyvät myös alueilla, joilla työllistyminen esim. alueen syrjäisyyden takia voi olla vaikeaa. Matkailukysynnän lisäys synnyttää keskimäärin enemmän työpaikkoja kuin muilla toimialoilla. Matkailu tulee pysymään työvoimavaltaisena ja vuonna 2025 sen arvioidaan työllistävän jo 180 000 henkilöä.

Vuonna 2016 useat kansainväliset mediat ja matkanjärjestäjät toivat voimakkaasti esille luontoa Suomen matkailun vetovoimatekijänä. Luonto toimii matkailuteemojemme toimintaympäristönä. Luontomatkailussa on kysymys sekä kasvavasta yksityisestä elinkeinotoiminnasta että julkispalveluista ja -hyödykkeistä.

Matkailun kehitys tammi-heinäkuussa 2017
Suomen majoitusliikkeissä yövyttiin lähes 13 miljoonaa kertaa tammi–heinäkuussa 2017. Määrä oli 5,6 prosenttia enemmän kuin viime vuoden vastaavana ajanjaksona. Kotimaisten matkailijoiden yöpymiset lisääntyivät noin 2 prosenttia ja ulkomaisten 16 prosenttia. Venäläisten yöpymisiä kirjattiin 18,4 prosenttia enemmän ja he olivat edelleen suurin Suomeen suuntautuva matkailijaryhmä. Sen jälkeen tulivat saksalaiset, ruotsalaiset ja britit. Tärkeimmistä Suomeen suuntautuvista matkailijamaista kiinalaisten yöpymiset lisääntyivät tammi–heinäkuussa 2017 eniten eli 46,3 prosenttia viime vuoteen verrattuna. Ulkomaisten matkailijoiden tulo on alkuvuonna 1-6/2017 kasvanut matkustustaseen ennakkotietojen mukaan noin 13,5 %.

Matkailun edistämisen määrärahat vuonna 2017 ja talousarvioehdotus vuodelle 2018
Vuonna 2017 Finpron kautta Visit Finlandin toimintaan kohdennettiin yleisavustusta 10, 1 milj. euroa sekä 0,53 milj. euroa lisärahoitusta some-markkinointiin eli yhteensä 10,630 milj. euroa.

Vuonna 2018 Visit Finlandille suunnattu avustus ollee samaa luokkaa eli 10,1 miljoonaa euroa. Talousarvioesityksessä ei matkailulle ole erikseen korvamerkitty varoja, vaan käytettävissä oleva summa määritellään osana ministeriön ohjausta. Ns. perusrahoitus tullaan käyttämään Suomen matkailullisen imagon kehittämiseen maailmalla, sitä tukeviin taktisiin markkinointitoimenpiteisiin, markkinatiedon hankintaan ja analysointiin sekä laadukkaan tuotekehityksen ja tuotteistamisen edistämiseen.

Hallituksen puoliväliriihessä hyväksytyn uuden kokonaisuuden kasvunkärki Matkailu 4.0 kustannusarvio on yhteensä 16 milj. euroa jaettuna tasan vuosille 2018 ja 2019. Vuonna 2018 tästä kokonaisuudesta on ehdotettu kohdennettavan Finpron (Business Finlandin) Visit Finlandille ja Invest in Finlandille 5,380 milj. euroa. Yhteensä vuodelle 2018 Visit Finlandille ja Invest in Finlandille 15,48 milj. euroa.

1000 €		perus	perus	lisä 4.0	yhteensä	perus	lisä 4.0	yhteensä
Ministeriö		2017	2018	2018	2018	2019	2019	2019
TEM	32.20.06	10 630	10 100	5380	15480	10 100	6 350	16 450
YM	35.10.52			1 700			1 240	
MMM	30.64.50			770			260	
OKM	29.80.50			150			150	
Yhteensä				8 000			8 000	

Kasvunkärki Matkailu 4.0 – nopeaa kasvua ja työllisyyttä
Matkailu 4.0 on ministeriöiden hallinnonaloineen ja elinkeinonedustajien Matkailun yhteistyöryhmän yhdessä valmistelema toimenpiteiden kokonaisuus, jolla matkailun kasvua ja uudistumista edistetään.

Suomen matkailun kasvunäkymät tuleville vuosille ovat poikkeuksellisen myönteiset. Kasvun aikaansaamiseksi vaaditaan kuitenkin pitkäjänteistä ja innovatiivista yhteistyötä eri sektoreiden toimijoiden kesken ja poikkihallinnollisesti. Lisäponnistuksilla pystytään nopeasti kiihdyttämään ulkomaisten matkailijoiden viime vuoden yli 4 %:n kasvu 10 %:n kasvuun, vastaamaan kasvun haasteisiin, kuten tarvittaviin investointeihin, pidentämään sesonkia uutta tuotetarjontaa kehittämällä, ja näin lisäämään myös kokoaikaisia työpaikkoja.

Uudet hankkeet toteuttavat hallitusohjelman kärkihankkeita Kilpailukyvyn vahvistaminen elinkeinoelämän ja yrittäjyyden edellytyksiä parantamalla, Biotalouden sekä Terveyden ja hyvinvoinnin painopistealueilla.

Matkailu 4.0 –kokonaisuuden budjetti on kaksinkertainen verrattuna sille puoliväliriihessä allokoituun määrärahaan. Tästä syystä osaan toimenpiteistä pyritään entistä tehokkaammin hyödyntämään olemassa olevia rahoitusinstrumentteja kuten Tekesin (Business Finlandin) ohjelmia sekä rakennerahasto- ja maaseutuohjelmia. Lisäksi toimenpiteisiin kuten yhteismarkkinointikampanjoihin odotetaan matkailualueiden ja yritysten panostusta vaikuttavuuden lisäämiseksi.

Uudet toimenpidekokonaisuudet matkailun kasvun ja uudistumisen kiihdyttämiseksi vuosille 2018-19, yhteensä 16 milj. €.

1. Taotaan kun rauta on kuumaa - Suomen saaman huomion realisointi matkailutuloksi (10,062 milj. €)
   - Visit Finlandin matkailun edistämisresurssien vahvistaminen (9,18 milj. €) (VF)
     - tukemaan
       - alueellista partneriyhteistyötä,
       - yhteismarkkinointikampanjoita,
       - teemapohjaisia kokonaisuuksia,
       - uusia myyntikanavia (ml. digitaaliset) sekä
       - ulkomaanverkostoa.
   - Ulkomaisten investointien edistäminen markkinointikeinoin Invest in Finlandin toimesta (0,3 milj. €) (IiF)
   - Luontomatkailun markkinointimateriaalia matkailuyrityksille ja -organisaatioille (0,382 milj. €)
   - Toimenpiteitä ohjaavan seurannan sekä mittareiden kehittäminen (0,2 milj. €) (VF)
2. Matkailun digiloikka: osaamisesta ja toiminnasta Suomen kilpailuvaltti (0,8 milj. €, sekä olemassa olevien resurssien kohdentaminen matkailuun)
   - Digiosaamisen kehittäminen eri yritys/toimijatasoilla hyödyntäen rahoitus- ja asiantuntijapalveluja (0,25 milj. €) (VF)
   - Digitaalisten viestintäpalveluiden parantaminen: Luontoon.fi ja Retkikartta.fi (0,55 milj. €)
   - Matkailualan kärkiyritysten yhteisponnistuksilla digimaailmaan kärkeen (esim. Tekes 50/50)
   - Digitaalisten Liikkuminen palveluna (MaaS) -kokonaisuuksien luonti matkailun saavutettavuuden parantamiseksi
   - Ohjelmointirajapintojen (API) hyödyntäminen ja tarvemäärittely matkailupalvelujen osalta
   - Yritysten ja asiakkaiden tarpeita vastaavien tietoliikenneyhteyksien varmistaminen koko maassa
3. Ympärivuotisuutta lisää matkailun tuotetarjontaa ja palvelurakenteita kehittämällä (5,138 milj. €)
   - Tuotteistettuja ympärivuotisia reittejä ja palvelutukikohtia 21 kansallispuistoon ja retkeilyalueelle (3,038 milj. €)
   - Terveys- ja hyvinvointimatkailuun uutta tarjontaa ja kysyntää (0,6 milj. €) VF
   - Ruokamatkailun tuotetarjonta elämykselliseksi osaksi Suomen matkailumaakuvaa (0,6 milj. €) VF
   - Kulttuuri- ja luovien alojen sisällöt kestävän matkailun vetovoimatekijöiksi (0,3 milj. €)
   - Arktisen kestävän matkailudesinaatio-ohjelman toteuttaminen (0,6 milj. €) VF
   - Vastataan matkailun työvoiman kohtaantohaasteeseen ”Matkailudiili” kasvuyritysten työllisyysohjelman kautta
   - Käynnistetään selvitys kesälomien siirron vaikutuksista matkailuelinkeinolle
4. Kevennetään sääntelyä
   - Matkailun kasvun ja uudistamisen edistäminen kaavoituksella ja sujuvilla rakentamisen lupaprosesseilla
   - Hallinnollisen taakan vähentäminen (sis. viranomaisten palveluasennekulttuurin kehittämisen, sujuvat lupaprosessit esim. tapahtumiin ja sääntelyn kehittämisen; vaatii poikkihallinnollisen yhteistyön lisäämistä)

Toimenpidekokonaisuuksien aikataulu:
2017: Taustaselvitykset, määrittelyt, konseptoinnit ja mahdolliset kilpailutukset. Osa toimenpiteistä käynnistyy.
2018: Toimenpidekokonaisuuksien käynnistäminen ja toimeenpano
2019: Toimenpiteiden jatkaminen, loppuunsaattaminen ja arviointi

Lisärahoituksen budjetti Matkailu 4.0:ään toimenpiteittäin

Toimenpide	vuosi 2018 euroa	vuosi 2019 euroa	yhteensä 2018-19 euroa
1. Taotaan kun rauta on kuumaa - Suomen saaman huomion realisointi matkailutuloksi	4 747 000	5 315 000	10 062 000
Visit Finlandin matkailun edistämisresurssien vahvistaminen	*4 235 000*	*4 945 000*	*9 180 000*
* Partneriyhteistyö kotimaassa Suomeen suuntautuvan matkailun kasvattamiseksi	865 000	1 135 000	2 000 000
* Teemalliset partneruudet: Urheilumatkailu	216 000	194 000	410 000
**Koulutusmatkailu	157 500	162 500	320 000
** Luxusmatkailu	146 500	173 500	320 000
*Yhteismarkkinointikampanjat	1 485 000	1 895 000	3 380 000
*Uudet markkinat	365 000	385 000	750 000
*Visit Finlandin ulkomaan verkoston myynninedistämisresurssien vahvistaminen	1 000 000	1 000 000	2 000 000
Ulkomaisten investointien edistäminen markkinointikeinoin	*147 000*	*153 000*	*300 000*
Matkailuyrityksille ja -organisaatioille aineistoa kansallispuistoista ja retkeilyalueista	*265 000*	*117 000*	*382 000*
Mittareiden ja tilastoinnin kehittäminen	*100 000*	*100 000*	*200 000*
2. Matkailun digiloikka: osaamisesta ja toiminnasta Suomen kilpailuvaltti	494 000	306 000	800 000
Yritysten digikehittäminen	*124 000*	*126 000*	*250 000*
Digitaaliset palvelut (luontoon.fi ja retkikartta.fi)	*370 000*	*180 000*	*550 000*
3. Ympärivuotisuutta lisää matkailun tuotetarjontaa ja palvelurakenteita kehittämällä	2 759 000	2 379 000	5 138 000
Kunnostettuja ja tuotteistettuja ympärivuotisia reittejä ja palvelutukikohtia kansallispuistoihin ja retkeilyalueille	*1 835 000*	*1 203 000*	*3 038 000*
Terveys- ja hyvinvointimatkailuun uutta tarjontaa ja kysyntää	*250 000*	*350 000*	*600 000*
Ruokamatkailun tarjonta elämykselliseksi	*250 000*	*350 000*	*600 000*
Kulttuuri- ja luovien alojen sisällöt kestävän matkailun vetovoimatekijöiksi	*150 000*	*150 000*	*300 000*
Arktinen kestävän matkailudestinaation ohjelma	*274 000*	*326 000*	*600 000*
Yhteensä	8 000 000	8 000 000	16 000 000

Matkailu 4.0 lähtöluvut ja kasvuodotukset				
	2016	2017	2018	2019
Kansainväliset yöpymiset kasvavat (vrk)	5 771 275	6 348 400	6 792 800	7 268 300
Matkustustaseen tulot mrd €	2,46	2,65	2,84	2,98
Matkailun kokonaiskulutus mrd € 2015	13,78	14,37	14,77	15,30
Matkailutyölliset	138 000	139 000	141 000	143 820
Kevään (4-5), kesä (6-8) ja syksyn (9-11) ulkomaiset yöpymisvuorokaudet ovat kasvaneet				
Kevät 4-5 (vrk)		761 178	799 200	879 100
Kesä 6-8 (vrk)	1 934 074		2 030 700	2 233 800
Syksy 9-11 (vrk)	1 103 459		1 158 600	1 274 400
Digi				
Luontoon.fi käyttäjät, milj.	1,84			2,70
Retkikartta.fi istunnot, milj.	3,99			5,00
Kohdealueiden (kansallispuistot ja retkeilyalueet)				
Käyntikerrat, milj.	3,25			3,50
Kokonaistulovaikutus, milj €	170			182
Kokonaistyöllisyysvaikutus, htv	1 695			1 825
Investoinnit				
Saatu 20 milj. euron kv-investoinnit		0		20
Kestävyys				
Destinaatioiden määrä (kpl), jotka noudattavat kestävän kehityksen periaatteita.		5		10
Yritysten määrä (kpl), joilla kestävän kehityksen sertifiointi/ohjelma/sitoumus, Sustainable Finland-merkki		780		1 000